

**CL. V. Ioannis Wamesii, I. C. Celeberrimi, In Academia
Lovaniensi Antecessoris Primarii, Responsorum Sive
Consiliorum De Iure Pontificio Tomus ...**

Wamesius, Johannes

[S.l.], 1643

De fide instrumentorum. Consilium CXXXII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98691](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98691)

probationis; ex qualitate tamen personarum agentium in hac causa deferri non posset; quia quæ dicta Catharina testificando asseruit, non sunt de factio aut scientia agentium, & ob id de illis nemo actorum jurare possit, cum nemo de factio alieno, cuius ipse ex sensu aliquo corporeo confectus non est, jurare possit, l. *Marcellus* §. *qui rerum* D. *de actione rerum amota*. Ita ut non probato falso seu fabricato, huic notariali instrumento posterioris testamenti tanquam publico & solenni plena fides adhiberi debeat l. *cum precibus* C. *de probat.*

7 Idque non obstante aliâ actorum allegatione, quod testes dicto instrumento inscripti non sint reperibiles, nec quisquam eorum notitiam habuerit: nam in actis prioris litis ex allegatione præfatæ Dignæ constat de persona alterius testis Agidij scilicet Mertens, quod is tempore conditi dicti testamenti vixerit, & plusquam dimidio anno supervixerit. Et quamvis de altero Ioanne Smunters an supersit perinde non constet, non ob id tamen debet dicti instrumenti fides vacillare: ut nec vacillet publicum instrumentum per tabellionem seu Notarium confectum per hoc quod Notarius, & omnes etiam testes mortui sint tempore quo de fide instrumenti quæritur §. *si verò moriantur* & ibi *Bartol. Ang. & alij in authen. De instr. camela* & *fid.* quia notarialis & publici instrumenti solenniter confecti tanta est autoritas, ut pro eo stet juris præsumptio, quamdiu contrarium non probatur d. l. *cum precibus* l. *si quis decurio* Cod. *ad leg. Cor. De fals.* & ibi *Dott. præsertim in testamentis Bart. in l. 1. §. si quis neget, & ibi Alberic. quemad. res. l. aperi.*

8 Sed nec hoc huic instrumento quicquam detrahit (quod etiam ab actoribus sæpius objicitur & inculcatur) quod non proferatur protocolium dicti Magistri Ioannis Veweyken, quasi scilicet eo non probato fides instrumento publico inde confecto adhiberi non debeat, *Lud. Rem. consil. 174. amplissime Dott. nu. 7.* & protocolium tunc maxime proferendum sit cum instrumentum de falso redarguitur, *Bart. in l. si c. De fid. instrum. & in d. l. ubi C. De falsi.* nam nullo jure hoc cautum est, ad substantiam instrumenti publici & solennis requiri antecedentem descriptionem illorum, quæ in eo continentur, in protocollo, matrice, bastardollo, seu imbreviatura, ut vocant. † Nam quod Iustinianus de instrumentis in urbe Constantinopolitana confectis *Novella 44. De tabell. & ut protocol. relinq. in chart. statuit*, ut protocolia in chartis relinquantur, ex loco restringitur, & tantum in Constantinopolitana civitate obtinuit, aliumque quam vulgo ignoratione vocis & veritatis Interpretes trahunt, sensum habet. Neque enim in illa constitutione pro prima nota seu annotatione aut registro notarij est protocolium, sed chartæ seu membranæ in quibus contractus vel testamentum inscribitur, signum publicum quod in chartis relinquitur & minime abscondi vult Iustinianus, ut rectè interpretantur *Præles Viglius §. nihil autem interest, insu. de testa. ord. & Iacobus Cujacius d. novella 44.*

10 † & in communi veterum juris Interpretum errore verius & communius receptum est, standum esse publico instrumento formaliter confecto & absoluto, licet non appareat de protocollo; hac

ratione (ut tradit *Baldus ad rubricam. Cod. De fid. instr. nu. 20. vers. secundo, vel in cap. cum p. tabell. num. 2.*) quod ex quo per Notarium rogatum, instrumentum est redactum in mundum, est ipsum verum originale; nec de protocollo seu abbreviatura curandum, extet, an non. Alioquin sanè si instrumenti fides ex protocollo penderet, amisso protocollo, aut negligentia Notarij, qui non redigit in protocolium noceret contrahentibus & testantibus; quod absurdum foret, *vel in d. cap. cum p. tabellio.* Quæ objectione deficientis seu non prolati protocoli, ideo etiam minus in hac causa uti possunt Actores, quod nec ipsi proferant protocolium M. Ioannis Dwyfkens, qui dicitur fuisse Notarius prioris testamenti & codicilli; cuius protocolium Actores fatentur non posse inveniri. Quæ in parte major in Actoribus est defectus, quod nec in prioris illius litis actis non extet authenticum aliquod instrumentum aut exemplar prioris testamenti ac codicilli, sed nudum tantum exemplum nullius Notarij manu subscriptum, & quod in actis huius causæ exhibitum est, subscriptum per Melchiorum Berchen fidem non mereatur; tum quia de dicti Melchioris notariatu per Ream negato non constet; tum quia hæc exemplatio seu descriptio ex asserto protocollo mortui Notarij secundum formam juris facta non sit, ex autoritate scilicet vel præcepto iudicis d. *cap. cum p. tabellio. gl. & Odofred. in l. 2. de fid. instr. Socinus nepos consil. 2. vol. 2. nu. 1.* cum tamen ex adverso, de testamento posteriore nec in priore, quam in hac secunda lite extet originale & formale instrumentum; & quidem in priore lite plenissime recognitum. Atque ita omnibus perpensis existimo partes Magnifici D. Reçtoris esse ut Ream ab impetitione agentium absolvat, & agentes ad solutionem expensarum litis Reç codemnet.

De fide instrumentorum.

S V M M A R I U M.

Protocollo adiecta marginalis additio.

1. Copia nuda non sufficit.
2. Acta publica probant.
3. Instrumentum deletum seu cancellatum quid probet.
4. Excipiens quando censetur consuetudine.
5. Verba enuntiativa in antiquis probant.
6. Marginalis additio in instrumento quando stetur.
7. Marginalis additio in protocollo de consecratione revocata quam viam habeat.
8. Bartoli locus ad l. in fraudem. §. Sicut D. de milita. testam.
9. Instrumentum redditur suspectum ex diversitate aramenti.
10. Archivi autoritas.
11. Instrumenta Notariorum sine testibus non valent.

CONSILIUM CXXXII.

Q Væ pro sustinenda intentione Domini Philippi van Serlyn Actoris in vindicatione domini de Hanbeeke adversus Dominum Philippum van Axpople Reum pro confutandis exceptionibus ac defensionibus ejusdem Rei, per scripturas Advocati causæ latissime deducta sunt, abundè sufficere poterant

rant ad obtinendam condemnationem dicti Rei: sed quoniam per occasionem dictarum exceptionum tractatio latius progressa est, illam in pauca contrahendo, & in quibus causæ status ac decisio non versatur omittendo, paucis velut commonitorij loco deducemus, Actoris intentionem bene fundatam, nullisque exceptionibus ex adverso obiectis enervatam esse. Quod ut commodè fiat de viribus probationum, sine quibus Actor obtinere non potest, *c. cum Ecclesia sub fin. De caus. posses. & propriis. l. qui accusare. C. de edend. l. Actor. C. De probat. inquirimus prius; num scilicet instrumentum ex quo Actor agit effectum probationis contineat? Etenim de eo in primo aspectu dubitari poterat; ob id quod nullum proferatur notariale solenniter confectum instrumentum; neque literæ aliquæ Scabinales manu alicujus Secretarij aut Notarij subscriptæ & subsignatæ, & sigillis Scabinorum (ut ex more fieri solet) sigillatæ; sed nudum dumtaxat exemplum seu copia ejusdem Scabinalis recognitionis continentis conventionem & contractum antenuptialem inter quondam Guidonem ejusque uxorem nomine Catharinæ suæ filiæ, & quondam Gerardum tunc dictæ Catharinæ sponsum, & futurum maritum.*

¹ Quod sanè nudum exemplum parte adversa contradicente nullam mereri potest probationis fidem *c. 1. De fid. instr. l. 2. v. eodem*. Nam nec Princeps nudis hujusmodi instrumentorum exemplis fidem attribuit, *parvum. in d. c. 1. Roma singula. 716.* nec temporis antiquitas probationis aut etiam præsumptionis alicujus robur illis adijcere potest; cum sit merè privata scriptura nullum gradum probationis, nec ullum indicium faciens *Caro. Mol. ad consuet. Paris. tit. 1. §. 5. num. 48. & 59. v. d. Covarr. pract. ques. cap. 21. num. 7.* Caterum cum nulla extet in actis hujus causæ formalis aliqua hujusmodi contractus vel conventionis vel etiam dictæ private scripturæ, & nudi exempli negatio, vel de veritate illius controversia, aut ex ea parte Rei aliqua obiectio, sed ex adverso satis aperta ejusdem Rei confessio, quod sit descripta ex registris seu libris Scabinorum civitatis Gadenfis, quodque idem contractus etiam nunc adhuc in dictis registris seu libris extet & conspiciatur, de fide illius dubitare non oportet.

² Gesta enim quæ translata sunt in publica monumenta, hoc est quæ apud acta & regesta publica quorumcunque Iudicum, Magistratum, aut municipiorum descripta sunt perpetuam firmitatem & securitatem habent, *l. gesta c. de re iudic. l. omnium C. De testam. & ut non indigent privato testimonio seu adhibitione testium, l. In donationibus c. de donat. ita nec alio aliquo scripto instrumento; quia publica fides hujusmodi Actorum, librorum, & registrarum publicorum, quæ ad perpetuam rerum gestarum memoriam habentur, & in Archivo, aut chartophylacio publico per Actuarios, Commentarienses, seu publicos Officiarios asservantur *Andreas Alciat. in l. 2. num. 9. C. de edend. omnem fidem probationis superat, Caro. Mol. d. §. 5. nu. 18. & seqq. & descripto ex illo, cum constat inde descriptum seu sumptum esse omnino standum est, etiamsi careat subscriptione Notarij, testibus, aut solennibus alijs publici instrumenti Auth. subac**

c. de fid. instrument. Quod etiam factum est, quod Reus non neget hunc contractum; sed præsupponendo, imò non obscure confitendo illum intercessisse & præcessisse, exceptione veluti taciti pacti, de non petendo, adversus illum utatur; obijciendo ejusdem contractus ac Scabinalis recognitionis deletionem, cassationem, seu extinctionem per hoc quod in publico dictorum Scabinorum registro, seu libro ad marginem hujus recognitionis, & contractus inveniantur adscripta hæc verba: *deleta ex consensu partium anno 1457. 25. Iulij.*

Deletum enim seu cancellatum instrumentum, ³ vel apud creditorem, vel apud ejusdem instrumenti Notarium vel Scribam inventum, etsi retineat præsumptionem, debitam seu rem sic contractam præcessisse, non tamen probat eam adhuc esse seu stare; sed trahit secum præsumptionem vel solutionis, vel liberationis, vel pacti de non petendo, *Bart. in l. nullo §. qui tabulas de furt. l. si Chirographum De probat. Bald. in l. Labeo in fin. & ibi Lafon. & alij de pact. Alexand. cons. 95. visoproces. causa n. 11. vol. 2. ** Ita ut hæc exceptio liberationis & extinctionis satis manifestam contineat confessionem veritatis dictæ conventionis, etiam si de illa nunc hæc scriptura tantum fuerit exhibita. Etsi e. i. n. qui excipit in dubio non censeatur confiteri de intentione agentis, *l. Non utique de except. cum tamen excipiendo aliquid ponit simpliciter sine formali negatione intentionis, ut est cum excipit de solutione aut alia liberatione, veluti per pactum de non petendo aut per aliud simile, in exceptione latet vis confessionis; ita quod de intentionis probatione querendum non sit, sed de veritate exceptionis: Dynus in c. exceptionem sub fin. de reg. iur. lib. 6. ut contingit in proposito.* Nufquam enim Reus negat ita inter Guidonem & Gerardum contractum fuisse; sed ab hoc contractu recessum esse allegat, & id per dictam marginalem additionem plenè probari contendit. De qua dictæ conventionis veritate minus dubitandum, quod alia prolata & per partem adversam recognita sint instrumenta de his quæ in consequentiam hujus contractus, & conventionis antenuptialis postea per diversa temporum intervalla acta fuerunt; partim per ipsum Gerardum & Catharinam ejus uxorem (ut est instrumentum liberationis de adimpleto per Guidonem hoc contractu 28. Iulij anno 1457. item processus judicialis unius ex fidejussoribus pro dicto contractu antenuptiali adversus Gerardum pro obtinenda liberatione ab hujusmodi fidejussione; item sententiæ Scabinalis desuper latæ) partim per Guidonem cum suo fidejussore, ut est transportatio quorundam bonorum dicti Guidonis prosecuritate ejusdem fidejussoris. In quibus omnibus actibus & instrumentis aperta sit, tum enuntiativa, tum etiam dispositiva mentio dicti contractus antenuptialis super nuptijs dicti Gerardi & Catharinæ: ⁵ quæ enuntiativa commemoratio in antiquis (ut est hic contractus antenuptialis centum & viginti fere annorum tempus excedens) plenè probat; potissimum quod facta sit non propter aliud, sed propter ipsum eundem contractum, & inter easdem partes, *Aymo Cravett. De*

antiquit. tempo. p. 1. §. propositum nostrum num. 23.
& §. ampliatur.

6 Sublata itaque dubitatione quæ moveri posset circa probationem instrumenti seu contractus ex quo Actor agit, discutienda est difficultas, quæ oritur ex dicta marginali additione, in qua etiam Reus vel potissimum suæ defensionis præsidium constituit, quod existimet per eam annotationem dictum contractum, saltem ex die in ea adscripto, cancellatum & cassatum fuisse; & ex cancellato, abolito, seu cassato instrumento nihil peti, l. 1. §. si litum de bon. poss. secundum tabul. l. vlt. c. de edict. divi Adriani tollend. nec ex ea fidem probationis fieri posse, l. si unus in fin. c. de testam. fidemque huiusmodi apostilla seu annotationis adhibendam esse, præsertim quod diem & annum adscriptos habeat. Exemplo illius quod tradit Bartolus in l. in fraudem, §. sicut d. de milit. testam. fidem adhibendam esse huiusmodi marginali additioni, si cancellato vel inducto instrumento in protocollo aut in instrumento formali Notarius per errorem in margine adscripserit per errorem cassatum esse.

7 Verum nec hac ex parte iusta est rei defensio; nam extat Ioannis Andreae ex Martino Silimano veteris iuris interprete decisio, in addit. ad specul. tit. de instrum. edend. §. Offenso vers. Illud quoque præterendum ad verba venior est, nu. 15. quod si in protocollo seu imbrevisatura Notarii, in quo aliquis inter aliquos initus contractus, aut aliud negotium scriptum est, in margine huiusmodi scripturæ etiam de manu illius eiusdem Notarii, multo magis cuiuscumque alterius, adscripta inveniantur hæc verba Cassum seu Cassatum de voluntate partium, nulla habenda sit ratio huiusmodi marginalis additionis; sed ea non obstante standum sit scripturæ contractus seu negotij tanquam non cassatæ, & ex illa fieri posse publicum & solemne instrumentum, & inde via iuridica procedi posse; ea ratione quod periculosum foret etiam ipso Notario, qui principalis scripturæ Author fuit id perimitti, ob id quod corrumpi & dolo malo huiusmodi verba adscribere possit. Quam Ioannis Andreae rationem Baldus in d. l. si unus & in l. nostram c. de testam. Angelus consil. 346. Titius heres num. 2. Paulus Castrensis in d. l. si unus & consil. 131. du. bium facit vol. 2. Alexander in d. l. si unus & consil. 14. visis & considerat. nu. 13. vol. 6. Iason in d. l. si unus, Petrus Ancharanus consil. 242. prius de viribus, Philippus Corneus in d. l. si unus nu. 11. Marianus Socinus consil. 277. visis publico nu. 8. vol. 2. Stephanus Bertrandi consil. 295. quando inter protocollum nu. 5. vol. 3. parte 2. & passim alii comprobant & sequuntur. Cui traditioni præiudicium non facit prædicta Bartoli traditio, in d. l. in fraudem; quippe loquitur in alio, & diverso casu, in quo agitur de sustinenda originali, seu principali scriptura in protocollo Notarii, aut regesto, seu libro publico Magistratus scripta, & postea per transversas lineas inducta aut deleta; propter verba Notarii seu scribæ illius manu ad marginem scripta, continentia quod contractus seu negotium sit cassatum per errorem: hoc enim casu, cum facillime fieri possit, ut incaute Notarius deleat aut inducat, l. 1. §. 1. in fine, de his que in testam. delent. ideo-

que idem Notarius, seu scriba huiusmodi verba adscribendo attestetur de suo proprio facto, quod in absentia partium contrahentium fieri potuit, merito fides ei haberi debet in eo quod scripsit per errorem esse cassatum, ut scripturæ originali perinde fideatur, quasi non sit inducta, deleta, aut cassata. At verò Ioannis Andreae traditio communiter approbata, agit de casu contrario, quo marginalis annotatio seu apostilla continet attestationem seu declarationem cassati seu aboliti contractus; quæ sic non tendit ad coadiuvandam fidem scripturæ originalis, & ad subsistentiam illius, sed ad destructionem: unde huiusmodi sic apostillata scriptura in originali libro seu Registro duas, ut inquit Angelus d. consil. 346. num. 2. continet dispositiones; unam inductivam ac omni solemnitate subnixam, contractum scilicet seu negotium in protocollo seu regesto descriptum; alteram destrutivam ipsius contractus seu negotij, hoc est cassationem seu deletionem in margine adscriptam, quæ non apparet facta solemniter nec de voluntate partium, etiam si constet factam esse per Notarium seu scribam, qui non debet suo facto contrahentibus præiudicium aliquod adferre, quod proculdubio adferret suâ annotatione quæ induceret cassationem seu cancellationem contractus, qui non est in manu Notarii seu scribæ. Aliter se res habet cum de facto proprio attestatur se delevisse, induxisse, seu cancellasse per errorem; quia hæc marginalia verba spectant solum Notarium, & tendunt ad convalidandam scripturam originalem, ut mirum non sit si his duobus attentis marginali additioni credatur, Alex in d. l. si unus nu. 8. & ibi Ias.

Qui est casus de quo agit Bartolus in d. §. sicut, qui non recte intellectus ob id immerito ab ipso Baldo uno loco in d. l. nostram post. princip. reprehenditur, ut bene tradit Philippus Corneus in d. l. si unus nu. 12. Sed in proposito est Notarij de facto eorum quos negotium contingit, annotatio; quæ non est nisi mera & pura privata scriptura, debet non solennizari; hoc est sine adhibitis testibus, sine præsentia & testificatione testium adhibitorum facta, non addit eiisdem Notarij subscriptionem seu subfignationem, quâ solennitate omissa vel falsi vel erroris est maxime proclivis præsumptio; quia, ut inquit Alexander d. consil. 59. num. 5. marginales huiusmodi additiones possunt fieri ad placitum non servato ordine temporis, & ex longiore temporis intervallo Castrensis in d. l. si unus nu. 5. hoc est, postquam ipse contractus seu negotium est perfectum, partibus publicatum, seu ut dicunt, coram scabinis passatum, & ad fidem perpetuam libro publico inscriptum: aliter quam si incontinenti post nudam descriptionem in libro ante passionem id fieret; nam eo casu cassatio seu cancellatio potior esset ipsa scriptura contractus seu negotij, Philippus Corneus in d. l. si unus, quia scilicet non constat de negotio perfecto & consummato. Quamvis igitur hæc marginalis additio, de qua hic quæritur diem & annum habeat, quia tamen non habet adhibitionem testium, neque est graphiarj seu Scribæ dictorum Scabinorum dictæ annotationi subiecta subscriptura vel subfignatio; & præterea eadem marginalis additio

non est in continenti tempore contracti negotij, quod in originali scriptura continetur ascripta, sed post extremam perfectionem & publicationem dictæ recognitionis scabinalis; idque alio tempore, (quod aperte convincit, & non tantum scripturæ diversitas quæ ex atramenti diversitate deprehenditur, c. *Inter dilectos de fide instrum.* sed etiam evidens intervallum novem ferè annorum quæ à tertia Septemb. anno 1448. quæ est data dicti contractus antenuptialis usque ad 25. Julij anno 1457. quæ est data cassatio seu marginalis deletio ascripta dicitur, intercesserunt) non potest dici effectum aut momentum ullum habere, nec fidem facere quod dicti contrahentes à contracto hoc negotio recesserint, aut ex eorum voluntate illius cassatio seu deletio facta sit; quia est attestatio, & declaratio de facto alieno, non ipsius scribentis, quæ sine adhibitione testium aut subscriptione contrahentium nullius est momenti. Et quidem in proposito tanto minus huic marginali additioni aliquid attribuendum est, ob id quod ut dictum est, non constat scriptam esse manu ejusdem scribæ seu graphiarj qui primam & originalem dicti contractus scripturam dicto scabinali Registro inscripsit, sed dicitur manu alterius & quidem incogniti scripta: quo casu hujus generis annotatio evidentius nullius est momenti, propter suspitionem falsi quæ facilius exoritur ex alterata seu alterius, quàm ejus, qui principalis scripturæ scriba fuit manu, *Anchor. d. cons. 242. nu. 1.* Sic ut in hac ignorantia, cum scilicet ignoratur cujus manu sit ascripta marginalis additio, etiam priore casu, de quo loquitur Bartolus in d. §. *sicut*, multo magis in hoc posteriore, de quo hic agimus, fides hujusmodi marginali additioni adhiberi non debeat; quia potuit ab alio, quàm à Notario fieri; ita ut testimonium Notarij seu publici scribæ per illius subscriptionem & subscriptionem adhibita eadem solennitate, quæ originalis scriptura publicata seu passata fuit, hoc est adhibitis testibus vel Scabinis, omnino sit necessarium, ut marginali hujusmodi annotationi fides adhibeatur. *Bart. in l. 1. ad h. num. 6. De re iud. Bald. in d. l. Nosram post princip. vers. si autem sint à latere, Castrensis. d. consil. 131. num. 2.*

10 Caterum in hujus articuli tractatione unus superest scrupulus ex restrictione seu limitatione, quam Baldus in d. l. *si unus n. 2.* circa dictam Ioannis Andreæ traditionem facit; videlicet illam obtinere si hujusmodi marginalis additio de cassato seu deleto contractu vel negotio sit ascripta vel in solenni publicato, & perfecto instrumento; vel in protocollo, regesto, seu in breviatura ipsius Notarij, non perinde etiam si scriptura originalis habens hujusmodi marginalem additionem reperitur in archivo publico: quasi eo casu hujusmodi additioni indubitatè standum sit. Quam restrictionem Philippus Corneus in d. l. *si unus nu. 14.* (etsi sine dubitatione non esse putet) hæc ratione approbat, quod major, minusque dubitatè fides adhibeatur scripturis, quæ ex archivo, & loco publico proferuntur; quasi publicæ fide adjuventur ex autoritate Archivi. *l. census De probat. Doct. in c. Ad audientiam de prescript. Ludo. Rom. cons. 319. in causa Ioannis*, quæ publicæ fidei autoritas periade

Conf. Wamef. Tom. 1.

transfundatur ad additionem marginalem, ut ad corpus ipsius originalis seu primæ scripturæ contractum seu negotium continens; cum utrumque ex æquo autoritatem Archivi habeat, *Corneus d. num. 14.* unde cum in Registro publico dictorum Scabinorum inveniat hanc annotatio marginalis, idemque Registrum in loco publico aservetur, probabilis exoritur dubitatio, anne perinde annotationi, ut principali scripturæ hujus recognitionis fides adhiberi debeat; principali quidem ut rei prius actæ, annotationi verò ut postea sequutæ? Verum nec ex hac consideratione sustineri potest hæc non solenniter ascripta marginalis additio, quod vis, potestas, & autoritas Archivi publici illi attribui nequeat: * neque enim hujusmodi, quamvis publicum Actorum seu gestorum publicorum Regestum seu liber pro Archivo, seu Archivo accipi potest, cum sit non contentum, sed continens; hoc est locus publicus, publicæ autoritate constitutus; in quo omnis generis instrumenta & scripturæ, perpetuæ & indubitata fidei gratiâ aservantur, qui ob id ab ejus officio, hoc est custodia, *grammatophylacium* seu *chartophylacium* nominatur, *l. Moris §. solet d. De pen. Molin. d. §. 5. ut. 1. num. 26.* & à Iustiniano describitur in *Auth. de defensio. civi. §. & iudicare. vers. præcepta verò*, quod sit domus publica in civitate, in qua Magistratus Actorum monumenta reponuntur, constituto aliquo, penes quem hujus sit custodia, quod magis stuta & incorrupta ea maneant, & celerius qualita inveniantur: unde & Glossa vulgaris, *Clem. 1. in fin. in verb. archivis de iur. iur.* Archivum vocat *armaria librorum*. Quare etiam libri, seu regesta rerum quotidianarum, quibus non custodes publici, qui *ἀρχιστάται* dicuntur, *l. munus §. hi quoque de munerib. & honorib.* sed scribæ, quos alibi scribanos, alibi secretarios, alibi grapharios vocant, præficiuntur, non magis Archivum constituunt aut Archivi autoritatem vel potestatem habent, quàm Notariorum primæ notæ, quas imbreviaturas, alij protocolla vocant; cum & Notarij seu tabelliones plerumque, ut Scribæ, publicam stationem habeant in *Auth. de tabell. per totum*, & non minus contingere possit, ut falso, seu dolo malo, ad marginem alicujus notæ seu scripturæ in libro publico registratæ, per aliquem alium aliquid scribatur, quàm in protocollo Notarij seu tabellionis. Præsertim quod ex usu communi, & moribus hujusmodi publica regesta omnibus pateant, & omnibus ad illa pateat accessus; quæ & plerumque versantur in manibus amanuensium seu ministrorum, quibus Scribæ, & grapharii in suis stationibus seu cameris utuntur. Sicuti ex eodem communi usu nihil in illis ratum, aut fide dignum habetur quod non habet ascripta nomina Scabinorum, in quorum præsentia, & quibus velut testibus adhibitis aliquid in illis velut recognitum scriptum est: † nam ut in Notariorum seu Tabellionum scriptura ex jure communi nihil sine adhibitione testium ratum est, in *Auth. de instrum. cautela & fid. §. sed etsi instr.* ita nec in regestis his publicis, quod non habet ascripta nomina Scabinorum, vel decurionum, quibus præsentibus (velut publicis testibus, qui se omnibus

X 3

testari,

testari, seu testato aliquid facere volentibus præbere solent *l. curent De testib.* huiusmodi inscriptum negotium actum est; prout aperte conspicitur in nota recognitionis dicti contractus antenuptialis, in cuius fine inveniuntur ascripta nomina Scabinorum, quibus præsentibus hic contractus initus & passatus fuit. Quod cum non inveniatur observatum in dicta marginali additione de deletio hoc contractu ex consensu partium, & eadem solennitate deletio, cancellatio, seu inductio fieri debuerit, qua recognitio, *Bart. in l. acta num. 6. de re iudic.* sequitur illi nullam esse adhibendam fidem, secundum illa quæ superius latè deducta sunt, & sic exhibitum dicti contractus antenuptialis instrumentum integrum & illibatum adhuc stare ac pro vero iustoque habendum.

De fide instrumentorum.

SYMMARIUM.

Transumptum.

1. Transumptum utile quod sit.
2. Citatio non requiritur ad actum quando nullus interest.
3. Transumptorum usus.
4. Bigamia quæ inducat irregularitatem.

CONSILIUM CXXXIII.

NULLA videtur iusta & concludens ratio cur dari non debeat transumptio quod N. V. I. Licentius Diocesis Brugensis profert, de & super bulla dispensationis per se: re: Gregorium Papam decimumtertium dicto N. de promovendo ad sacros ordines non obstante bigamia concessæ, per S. D. N. Sixtum Papam modernum in forma, *Rationi congruit &c. expediat: ¶ cum in eo conspiciantur omnia & singula quæ ad authenticum ac legale transumptum seu exemplatum de jure requiruntur, cap. ult. de fid. instru. c. cum dilecti. De consir. util. vel. inutil.* Quippe facta est hæc transumptio seu exemplatio ex præscripto non tantum Canonis *d. c. ult. gl. in c. abbate, in verb. fiat fides vers. sed alij dicunt. De verb. signif. verum etiam legum §. 1. in auth. ut fratrum filij, & ibi gl. in verb. monumenta.* auctoritate Reverendi Domini Hieronymi Matthei Prothonotarii Apostolici, S. D. N. Papæ Camerarii, curiæ causarum Cameræ apostolicæ generalis auditoris, Romanæque curiæ Iudicis Ordinarii; adhibita non tantum honesta, sed etiam publica persona Francisci Bachelelli curiæ Apostolicæ Notarii; addito quoque dicti Ordinarii Iudicis sigillo solenni, quod ad fidem faciendam maximum robur habere solet, *DD. in c. post cessionem De probatio.* Et sanè hujus transumpti aspectus satis illius fidem sustinet & tuetur cessante omni præsumptione falsitatis vel suppositionis. Verum quidem est hanc transumptionem & exemptionem factam esse nullà alicujus, seu aliquorum citatione interveniente, ob id quod in dicto transumpto alicujus citationis ad videndum fieri transumptionem & exemptionem nulla fiat mentio, & in dubio citationis actus non præsumatur, *Bartol. in l. sciendum de verb. oblig. sed hic solius citationis defectus satis momenti non habet ad vitandam*

hanc transumptionem; non tantum ex eo quod Canon *d. c. ult.* qui Iudicis Ordinarii auctoritate transumptionem fieri patitur, nullam formaliter requirit citationem; sed ex eo quoque quod occasio citationis in re proposita nulla fuerit: * nulla enim in quocunque acta necessaria est citatio, nisi alicujus interit ad illum citari *l. de unoquoque de re iud. l. Nam ita Divus De adoptio. cap. significavit de testib.* ut ferè sunt omnes actus voluntariæ, non contentiosæ jurisdictionis. Iam verò hæc dispensatio, quam hic N. à S. D. N. Papa obtinuit non iustitiæ, sed merè gratiosa est, dependens à solius Pontificis potestate & voluntate; nec fingi aut cogitari potest aliquod interesse tertij alicujus, qui huic gratiæ contradicere aut interesse aliquod prætexere possit adversus eum qui ex laica vita aspirat, & contendit ad clericalem militiam, & sacros etiam minores ordines: ita ut deficiente contradicere, nullo quoque existente, qui interesse prætereendere possit, supervacanea, saltèminimè necessaria fuisset citatio ad videndum fieri hanc exemptionem; cum generaliter quoque verum sit citationem nullam requiri illius, non tantum cuius non interest, sed etiam illius, qui contradicendi ius non habet *DD. in d. l. Vnaquoque ¶ Et sanè est iste notorius stylus curiæ Romanæ in faciendis transumptis adversus pericula quæ originariis bullis sæpe supervenire solent in transmissione illarum; præsertim ultra montes in longinquas regiones, potissimum turbidis temporibus, quibus cursores seu veridarii frequenter deijci, spoliari, & occidi solent: prout dictus N. planè sibi persuadet de hac sua bulla contigisse, quæ quamvis Calendis Maij anno 1585. expedita, nondum ad illius manus pervenit, ut juramento asserere paratus est, & sic asserenti fides adhiberi debet *l. ult. C. de fide instrum.* Quæ causa fuit cur transumptionem hujus transumpti adversus hunc futurum casum ex more Curie Romanæ sic expediri procurare debuerit; ut merito scrupulosius de fide hujus transumpti dubitare non oporteat, in re præsertim favorabili, & ex qua, seu illius executione neque scandalum neque inconveniens oriri potest, quæque juri non repugnat; * præsertim in dispensatione non super mera & formali bigamia ex duobus successivè contractis matrimonijs contracta (quæ pressus irregularitatem inducit, & impedimentum promotionis ad sacros ordines potentius facit *c. deinde c. actum 26. distict. gl. in c. super eo in bigamij de bigam. non ord.*) sed super interpretativa; qualis est illius, qui viduam uxorem duxit, ut est in proposito casu; nam quamvis in vera & propria bigamia propter constitutionem Apostoli difficilior sit dispensationis potestas ex ordinaria jurisdictione, in interpretativa tamen est faciliior, *Gloss. in d. c. super eo, in verb. dispensare, eleganter per. Anchar. cons. 124. circa bigamos num. 2.* Quæ præmissa sufficere puto ad instructionem Venerabilis Domini Officialis, cui prætaxatæ bullæ executio per S. D. N. Papam mandata, & delegata est.*